

Foreslår ny institusjonsstruktur i barnevernet

Per Halvorsen
journalist

Blir forslagene til Barnevernsinstitusjonsutvalget satt ut i livet, har Heidi Svendsen Tessand tro på at det endelig blir ro rundt barnevernsbarna.

– 26. oktober presenterte Barnevernsinstitusjonsutvalget utredningen som vil endre barnevernstjenesten radikalt om den får politiske gjennomslag. Utvalget har presentert en smørbrødtype med forslag, femti i tallet. Som utvalgsmedlem: Hvilket er det viktigste i dine øyne?

– Det viktigste er forslaget om å endre institusjonsstrukturen slik at det blir mulig å skape ro og normalitet rundt barna. I dag er det slik at hvis du får et problem som institusjonen ikke kan takle, er terskelen lav for at barnet må flytte. Vi foreslår å etablere nye institusjoner som med noen unntak, vil være i stand til å ta vare på ungene uansett hva slags problem de har. Vi ønsker å skape rammer for at barna skal få ro. Når barn flyttes ut av hjemmet, må voksne i den nye omsorgsbasen tilby omsorgen som alle barn trenger.

Derfor må helsetjenesten forplikte seg tydeligere til å bistå på en måte som er tilpasset både barnas og institusjonenes behov

Aktuelt intervju

Hvem: Heidi Svendsen Tessand, psykologspesialist og leder for Stillasbyggerne, en barnevernrettet poliklinikk ved Akershus universitetssykehus.

Hvorfor: Har som eneste psykolog sittet i Barneverninstitusjonsutvalget som 26. oktober overleverte NOU 2023:24 Med barnet hele vegen Barnevernsinstitusjoner som har barns tillit til statsrådene Kjersti Toppe og Ingvild Kjerkol

Hva: Kommer med femti anbefalinger om endringer som gjør at barnevernsinstitusjonene best mulig kan tilpasses barnas behov.

– Hva slags konkrete endringer i institusjonsstrukturen ser du for deg?

– Vi snakker både om rent fysiske endringer og en mer bevisst sammensetning av kompetansen til de ansatte slik at de kan bli i bedre stand til å ivareta helheten i barnas situasjon. Samme institusjon må kunne romme samme barn alt etter hvilke situasjoner som oppstår. Se for deg en tun-modell med flere bygninger der barna kan bo på samme institusjon over tid, men i ulike deler av den, alt etter behov. Bygningsmassen må kunne tilby fleksibilitet. Hovedregelen må være at det ikke er barna som må flytte, men de voksne.

– Men det vil være grenser for hva dere forventer at en og samme institusjon skal kunne håndtere?

– For barn med alvorlig, sammensatt problematikk, der også kriminalitet og vold er inne i bildet, foreslår vi å bygge opp det rettspsykiatriske tilbudet. At vi ikke har dette på plass i dag, mener vi bryter med våre menneskerettslige forpliktelser. Ungdomsenhetene (i fengslene) utvides med lavsikkerhetsplasser. Poenget er å bedre samfunnsvernet ved å styrke det miljøterapeutiske innholdet og sikre rehabilitering

– *Et sentralt forslag i NOU-en er at hver barnevernsinstitusjon må være tilknyttet et eget helseteam. Hva innebærer det?*

– Mange barnevernsbarn får ikke den helsehjelpen de trenger. Dette er et tilbud barnevernet ikke alltid kan gi alene. Derfor må helsetjenesten forplikte seg tydeligere til å bistå på en måte som er tilpasset både barnas og institusjonenes behov. De helseforetakene som ennå ikke har gjort det, må etablere ambulante helseteam som skal følge opp barnevernsbarna. Flere psykologer må ut av kontorene og oppsøke barna der de er.

Barn bør ha den samme selvsagte rett til spesialisert rusbehandling som voksne har

– *Hva skal helseteamene gjøre?*

– Bidra med kartlegging, gi råd og veiledning til miljøpersonalet ved institusjonene, og ved behov gi tilbud om individuell behandling. Jeg tror dette kan bli en game changer i arbeidet med å gi psykisk helsehjelp til barnevernsbarn som trenger det.

– *Psykologforeningen har tidligere foreslått flere psykologer i barnevernet. Men utvalget ruller ikke ut noen rød løper for profesjonen?*

– Nei, det gjør vi ikke. Psykologer er bare én av kompetansegruppene som skal bidra for å løse utfordringene barnevernsbarna står ovenfor. Men gjennom hele utvalgsarbeidet, har det vært pekt mot psykologer og psykologkompetanse. Både som en del av av det kommunale tilbudet og som en del av spesialisthelsetjenesten. På institusjonene er det viktig både med fagkompetanse og et representativt utvalg vanlige voksne som barn og unge trenger å forholde seg til; en du kan spille basket med, en du kan bake med. Dette siste har ungdommen vi har hatt kontakt med, selv spilt inn. Det har vært vanskelig å rekruttere nok fagpersoner til barnevernsinstitusjonene. Vi lempet litt på kravet om at alle må være faglærte.

– *Dere foreslår å flytte ansvaret for rusbehandling av barna over til helsevesenet. Hvorfor det?*

– Rusproblemer hos barn er definert som et atferdsproblem, og er dermed barnevernets ansvar. Det strider mot Barnekonvensjonen som gir barn rett til den beste helsehjelpen. I dag har ikke institusjonene slik kompetanse. Ruskompetanse må styrkes på alle institusjoner, men selve rusbehandlingen må være et ansvar for helsetjenesten. Barn bør ha den samme selvsagte rett til spesialisert rusbehandling som voksne har.

– *Hva har vært ditt viktigste bidrag som psykolog i utvalget?*

– Å spille inn at barns ulike reaksjoner på ekstreme situasjoner kan være helt normale. At disse reaksjonene i seg selv ikke er et tegn på psykisk uhelse. Og at disse naturlige reaksjonene kan komme samtidig som barnet selvsagt også kan ha behov for psykisk helsehjelp.

– *Hvorfor er det viktig?*

– For å unngå å sykeliggjøre normale reaksjoner og mene at alle trenger hjelp i spesialisthelsetjenesten. Eller det motsatte: Å mene at nærmest enhver reaksjon er normal. Hvis vi ikke har nok kompetanse om vanlige reaksjoner, kan man lett havne i en grøft å tro at alt er sykdom. Da risikerer vi å sette inn feil tiltak. Barna har ofte sammensatte problemer, og det kan være krevende å vurdere hva som er riktig hjelp.

Hvis vi ikke har nok kompetanse om vanlige reaksjoner, kan man lett havne i en grøft å tro at alt er sykdom.

- *Ved oppstart av dette utredningsarbeidet ble det nedsatt et eget ungdomsutvalg med syv medlemmer som dere har jobbet sammen med for finne gode løsninger. Hvordan har det fungert?*
- Ungdomsutvalget har vært uvurderlig. Vi er hele veien blitt minnet om helt sentrale ting. At institusjonen må likne mest mulig på et hjem, at de som bor og jobber der for mange er det nærmeste de kommer en familie. De har hjulpet oss til å forstå hvorfor en barnevernsinstitusjon må føles mest mulig normal og trygg. Jeg kan ikke skjønne hvordan vi i fremtiden kan unngå å etablere egne ungdomsutvalg når vi skal utrede forhold som har betydning for barn og unge.
- *Tiltakene dere foreslår er omfattende og kostbare. Det kommer til å ta tid før de eventuelt er på plass. Nå er resten opp til politikerne?*
- Ja, nå er det opp til politikerne å legge til rette for at vi kan etablere barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit og som sørger for at de får ro.